

TARKASTUSKERTOMUS

24.7.1996

Liminka, Rantakylä, Jauholaarinkangas

Tarkastuksen syynä oli FL Markku Korteniemen kirjoitus sanomalehti KALEVAssa 27.6.1996, jossa hän kirjoittaa hävitettävän Jauholaarinkangasta, ja tuhattavan samalla kiinteitä muinaisjäännöksiä. Välillisesti syytöksen kohteena kirjoituksessa oli allekirjoittanut ja luonnollisesti Museovirasto. Museovirastosta tulleen epävirallisen pyynnön johdosta tarkastin Jauholaarinkankaan alueen Huk Mika Sarkkisen kanssa 24.7.1996.

Jauholaarinkankaasta on annettu Museoviraston toimesta neljä lausuntoa, kaksi Limingan kunnalle (435/304/1992, 26.6.1992 ja 254/304/1995, 9.2.1995) kaksi lausuntoa kaavoitusta hoitavalle arkkitehtuuritoimisto O. Ylipahkala Oy:lle (97/305/1994, 23.3.1994 ja 53/303/1995, 18.7.1995).

Tarkastetut kohteet on merkitty liitteenä olevalle peruskattaotteelle (PK 2444 07, Liminka ja 2443 09, Liminganjärvi) **numeroin 1-7. Kohteet 1-4** ovat muinaismuistolain rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä ja ovat säilyneet koskemattomina, kohteita ei ole tuhattu. **Kohde 5** on vapautettu muinaismuistolain mukaisesta suojelusta, koska kohde on erittäin epämääräinen ja tuhoutunut suurelta osin pintamaan kuorinnassa ja soranotossa. Soranotto kohteen alueella näyttää lopetetun ja soraontut reunat on maisemoitu. Alue, jossa kohteesta on tavattu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä on edelleen olemassa. Alueella näytetään tehdyn pienimuotoinen kaivaus, koska kaivausruudut paaluineen olivat edelleen nähtävissä.

Kohde 6, jota aikaisemmin on pidetty kiinteänä muinaisjäännöksestä (kodanpohjavalleja) on myöhemmin tehdyissä Oulun yliopiston tutkimuksissa osoittanut luonnonmuodostumaksi, eikä kysymyksessä ole siten muinaismuistolain tarkoittama kiinteä muinaisjäännos. Alue, josta nämä luonnonmuodostumat on löydetty, on nykyään suurelta osin tuhoutunut soranotossa. Alueelta näytetään otettavan soraa jatkuvasti.

Kohde 7, pyyntikuoppakohde Jauholaarinkankaan eteläosassa on säilynyt täysin koskemattomana.

Tarkastuskäynnin pohjalta voidaan todeta, että Jauholaarinkankaalta tunnetut kiinteät muinaisjäännökset, **kohteet 1 - 4 ja 7** ovat säilyneet koskemattomina, samoin myös tuhattu **kohde 5** on edelleen olemassa.

Voidaan todeta, että FL Korteniemen kirjoitus ja syytökset ovat vailla perusteita. Alueelta ei ole hävitetty kiinteitä muinaisjäännöksiä. Mitä tulee luonnonmaiseman ja muun vastaavan säilyttämiseen, siihen ei allekirjoittaneen tietämyksen perusteella muinaismuistolain valta ulotu, eikä soranottoa voida estää muinaismuistolain mukaan alueella, josta ei tunneta kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Oulussa 25.7.1996

Markku MäkiVuoti

FM

Liitteet: Kopio M. Korteniemen lehtijutusta ja peruskarttaote

2561 2562 2563 2564 2565

Nak = - 20° 25' 20" - 18m 40s Nak = + 25'

PK 2444 07

Karttarunkona stereokartoitus Aviograph B 8-stereokojeella 1:10 000 ja osittain kaavojen pohjakartta 1:2000. Ilmakuvaus v. 1975

Päällepainatus v. 1988

Ajantasainen rekisterikartta on saatavana läänin maanmittauskonttorissa.

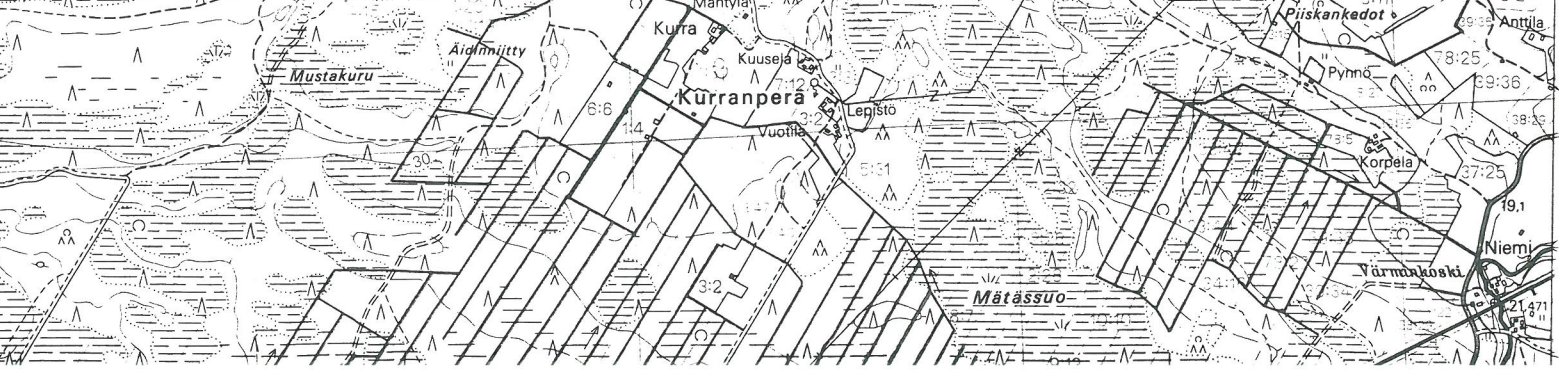

2561 2562 2563 2564 2565

Nak = - 20° 25' 20" - 18m 40s Nak = + 25'

PK 2443 09

v. 1981

PUHEENVUOROT

In memoriam Jauholaarinkangas

Ilma oli sakeana lentohiekasta ja infernaalinen meteli rikkoi kesäillan rauhan. Olin poikennut taannoisille kotitankkujen kulttuuripitäjä Liminkaan, ja Rantakylän kankaalle 10.6. iltamyöhällä. Pahat aavistukseni heräsivät, ja puolen kilometrin kävelyn jälkeen epäilyni osoitautuivat oikeiksi. Jauholaarinkangasta hävitettiin. Tietysti äärimmäisen laillisesti ja luvallisesti, mukaan lukien markkinavoimien ja omistusoikeuden ikuisten arvojen oikeutus!

Ei vain jokainen ihminen, vaan jokainen ihmisen tuhoama kangasharjanne on vähintäänkin laulun arvoinen. Niinpä kommentoin tapahtunutta – poissa olleena tuntematta asiasta mahdollisesti käytyä laajempaa keskustelua. Onhan olemassa näet ainakin mahdollisuus, että joku meistä tai meissä voisi hiukan liikahtaa. Siispä, miksi näin ei olisi saanut tehdä?

Liminganlahti rantoineen on ollut jo vuosituhansia valtava eloperäisten luonnonvarojen keskittymä; mukaan lukien kasvit, kalat, linnut, hylkeet, hirvieläimet. Tämän kaiken turvin inhimillinen kulttuuri on alueella viihtynyt hamasta pyyntikulttuurista talonpoikaisasutukseen

asti. Alueen merkityksestä ja merkittävytydestä todistavat:

1. Kansainvälisesti tunnustetut luonnonarvot lahdella ja ympärillä. Itse Jauholaarinkangas lienee saanut nimensä huomiota herättävien dynimuodostelmiensa ansiosta. Lisäksi nämä kuulunevat vanhimpiin Liminganlahden muinaisrantoihin (n. 20 mmp) selvästi liittyviin. Ja oli alueen petäjikkökin jo merkittävään ikään ehtinyttä. Jäkälikkökankaat ovat olleet vuosituhansia peuran talvihiotooppia ja ruohoinen matala lahti hirven kesähiotooppia.

2. Historialliset lähteet, jotka puhuvat uusituvien luonnonvarojen hyödyntämisestä, sopeutumisesta! Arkistolähteet sivuuttaen muutamia esimerkkejä: Petrus Nicolaus Mathesius (1734) kertoo vesilintujen tuotavasta verkkopyynnistä alueella. Paikannimistössä huomiota herättää poro-peuraan ja lappalaisiin liittyvän nimistön runsaus. Huomattakoon myös, että Jauholaarinkankaan viereinen Kurrankangas lienee saanut nimensä poron tai peuran ajoitauksen päätepisteestä, kirnusta eli kurrasta. Alueen vanhan nimistön ja kartta-aineiston perus-

teella jo Vilho Niitemaa ja Gunvar Kerkkonen päättelivät, että varjageilla, karjalaisilla ja lappalaisilla olisi ollut vielä myöhään Liminganlahden rannalla omat satama-alueensa ja pyyntitukikohtansa?

3. Muinaisjäänteet. Lahden muinaisrannoilla on merkittävä jätinkirkkojen keskittymä. Kiviäkin lienee käytetty peurojen kokoamisessa tai hylkeiden pyynnissä. Vuonna 1864 osoitettiin J.W. Calamniukselle Lapinkankaalta lappalaisiin liitettyjä kodanpohjia. Ilmeistä edelleen on, että Lapinkankaaksi on aikoinaan nimetty koko tätä Limingan Lapinkankaan kyläkuimalta Lumijoelle kulkevaa kangasharjannetta. Jauholaarinkankaan alapuolelta on arkeologisesti inventoitu useita ilmeisiä kota/kammi-tyyppisiä asumusten pohjia ja vuonna 1994 saatiin talteen Oulun yliopiston pikaisen koekäivauksen tuloksenakin sorakuopan reunasta lieden jäänteitä, piilastuja ja palaneita kalanluuta (n. 15 mmp). Jauholaarinkankaan yläpuolelta, välittömästä läheisyydestä kartoitettiin pyyntikuoppajärjestelmä. Ja itse Jauholaarinkankaalta oli tavattu suuria kivikautisen tyyppisiä ilmeisiä asumuk-

senpohjia, mutta metallikauteelta korkeudelta (23 mmp).

Ja kun teoria ja todellisuus joutuvat ristiriitaan, tosiasiat saavat väistyä... Museoviraston "puolustukseksi" todettakoon, ettei muinaismuistohallinnon edustaja ilmeisestikään käynyt koskaan sulan maan aikana. Kai me vapaaehtoiset olisimme voineet enemmänkin tehdä. Tunnettuahan on, että suuret väerrydet tehdään kollektiivisesti, laillisesti ja silmät sulki. Todettava vielä toki on, että alueelle kaavaa laatinut arkkitehtitoimisto samoin kuin kotiseutuyhdistys ovat osoittaneet halua ja pyrkimystä alueen muinaismuistojen eli kulttuuriarvojen, sekä luonnonarvojen suojeluun.

Edellä mainitun valossa esitän, että Limingassa huomioitaisiin laajemminkin talonpoikauskulttuuria vanhempikin menneisyys ja että lakeuden kunnat yhteistyössä toteuttaisivat harjualueidensa muinaismuistojen järjestelmällisen inventoinnin.

Juhannuksena 1996

Markku Korteniemi
Lehfori, FL
Hyrynsalmi